

Mentorystės patirtys padedant tėvams ugdytis pozityviosios tėvystės įgūdžius vaikų dienos centruose

Vida Gudžinskienė¹, Sigita Burvytė²

¹ Mykolo Romerio universitetas, Edukologijos ir socialinio darbo institutas, Ateities g. 20, 08303 Vilnius, vida.gudzinskiene@mruni.eu

² Lietuvos edukologijos universitetas, Socialinės edukacijos fakultetas, Socialinio ugdymo katedra, Studentų g. 39, 08106 Vilnius, sigita.burvyte@leu.lt

Anotacija. Šiame straipsnyje atskleidžiamos mentorystės patirtys padedant tėvams ugdytis pozityviosios tėvystės įgūdžius vaikų dienos centruose (toliau VDC). Mentorai tėvams (socialiniai pedagogai ir socialiniai darbuotojai) šiame straipsnyje suprantami kaip asmenys, padedantys jiems valdyti vaikų ugdymo situacijas taikant pozityviosios tėvystės įgūdžius ir vadovaujantis pozityviosios tėvystės principais. Straipsnyje analizuojama VDC, kurių funkcijos visuomenės mastu dar tik kuria savo tradicijas ugdamas pozityviosios tėvystės įgūdžius tėvams, veikla. Kokybinio tyrimo apie pozityviosios tėvystės įgūdžių ugdymąsi VDC rezultatai atskleidė, kad tėvams sudaromos galimybės ugdytis pozityviosios tėvystės įgūdžius dalyvaujant įvairiuose kursuose / seminaruose, atvirosiose paskaitose, individualiose konsultacijose. Tėvų savivalbos grupės, individualios konsultacijos bei įvairios literatūros, kurią siūlo tėvų savišvietai VDC specialistai, sudaro prielaidas ugdytis pozityviosios tėvystės įgūdžius, kuriant bendradarbiavimu grįstus tarpusavio santykius su savo vaikais. Tačiau yra tėvų, vis dar linkusių atsakomybę už vaikų ugdymą perleisti VDC darbuotojams, o ne ją prisiimti patiems. Dalis tėvų norėtų dažniau ateiti į mokymus, bet ne visada gali dėl darbo santykių ir dėl šeiminių aplinkybių. Siekiant vaikų, lankančių VDC, gerovės, reikalinga stiprinti tėvų pozityviosios tėvystės įgūdžius. Tai padeda tėvams ne tik pozityviai bendrauti ir bendradarbiauti su savo vaikais, kurti darnius tarpusavio santykius, drauge leisti laisvalaikį. Tėvų įgytos bendrosios kompetencijos (perkeliameji gebėjimai) leidžia šeimai gyventi darniau, sudaro galimybes vaikams matyti pozityvų tėvų elgesį ir patiems ugdytis pozityviosios tėvystės įgūdžius dalyvaujant darniame šeimos gyvenime.

Esminiai žodžiai: *mentorystė tėvams, pozityviosios tėvystės įgūdžiai, VDC (vaikų dienos centrai).*

Įvadas

Socialiniai visuomenės pokyčiai lemia šeimoje vykstančius procesus ir vaikų ugdymo pokyčius. Ugdymo kaita reikalauja daug platesnio tėvų pasirengimo tėvystei. Kartu pažymėtina, kad tėvystė yra sudėtingas procesas, prasidedantis dar prieš vaiko gimimą ir besitęsiantis visą žmogaus gyvenimą. Kaip akcentuoja N. Liobikienė (2009), tėvystės procesas turi būti adekvatus situacijai, lankstus, paremtas žiniomis.

Pastaraisiais dešimtmečiais tėvams vis sudėtingiau suderinti darbo įsipareigojimus su tėvystės pareigomis. Šita problema tampa aktuali visam pasaulyje dėl spartėjančio gyvenimo tempo ir vis aktualesni tampa vaikų ugdymo bei šeimos narių tarpusavio santykių ir įsipareigojimų šeimai bei darbo suderinimo klausimai. Todėl VDC pagalba tėvams stiprinant tėvystės įgūdžius ir organizuojant vaikams harmoningą ugdymosi aplinką atliepia šių dienų tėvų poreikius. Tėvams vis sudėtingiau valdyti šiuos procesus, todėl VDC padeda tiek tėvams, tiek vaikams. VCD programos ir jų pagalbos šeimai strategijos, skirtos padėti šeimos nariams stiprinti tarpusavio santykius, tėvams valdyti savo laiką paskirstant jį proporcingai darbui ir šeimai. VDC pagalba šeimai turi būti įvairiapusiška, sumani, kompleksiška, paremta sumaniaja edukacija ir keliomis disciplinomis, įskaitant psichologiją, vadybą, sociologiją, ekonomiką ir žmogaus raidos tyrimus (Allen ir Eby, 2016; Allen, Lillian ir Eby, 2016; Allen, Herst, Bruck ir Sutton, 2000).

Skirtingais vaiko raidos etapais reikalingi skirtingi tėvų gebėjimai ir įgūdžiai. L. C. Johnson (2001) išskiria tokius tėvystės socialinius įgūdžius: 1) sušvelninti ar visiškai pašalinti įtampą, atsirandančią šeimoje tenkinant vieno kurio jos nario poreikius ir kartu palaikant santykius su visais kitais; 2) kurti saugią namų atmosferą, kuri būtų palanki asmens savarankiškumui ir autonomijai; 3) sudaryti prielaidas, kad šeimoje kiekvienas jos narys būtų vertinamas ir gerbiamas; 4) mokėti įvertinti savo patirtį, padedančią šeimai susitelkti ir darniai sugyventi; 5) mokėti kylančius konfliktus šeimoje spręsti pagarbiai, pripažįstant kiekvieno nario teisę į apsisprendimą; 6) neprimesti šeimoje visiems kitiems savo nuomonės (autoritarizmo) ir ja nemanipuliuoti (kas gerbia kiekvieną šeimos narį, tai ir pats yra visų gerbiamas); 7) mokėti dirbti kartu ir bendrauti.

Šiuolaikinėje visuomenėje tėvams atsiranda vis daugiau galimybių lavinti tėvystės įgūdžius. Kaip pažymi J. Jonynienė (2010) ir S. Burvytė (2016), tėvai, bendraudami su vaikais ir juos auklėdami, susiduria su sunkumais, kurių nesugeba pastebėti ir rasti tinkamų problemos sprendimų būdų, tad jiems reikalingas mentorius, kuris gebėtų teikti sumanią pagalbą ar atlikti atvejo vadybininko funkciją ir taip padėti tėvams įgyti pasitikėjimą savimi mokantis būti pozityviais tėvais savo vaikams ir gebančiais pozityviai valdyti problemines vaikų ugdymo situacijas. Lietuvoje įgyvendinamos įvairios pozityviosios tėvystės programos. Vieną pirmųjų susistemintą pozityviosios tėvystės įgūdžių ugdymo programą pasaulyje sukūrė T. Gordonas (2000, 2009) ir jai 2017 m. sukako 55 metai (*Parent Effectiveness Training – P.E.T.*). Lietuvoje įgyvendinama ir STEP (angl. *Systematic Training for Effective Parenting*) programa, kurią 1976 m. sukūrė

D. Dinkmeyer ir G. D. McKay. Tėvų pozityviosios tėvystės įgūdžių ugdymasis kuria savo tradicijas ir Lietuvoje. Remiantis darbo su tėvais patirtimi parengta Pozityviosios tėvystės įgūdžių ugdymo programa tėvams, kurie augina ikimokyklinio amžiaus vaikus, „Tėvai vaikams – vaikai tėvams“ (Burvytė, 2016). Šių ir kitų programų pagrindu VDC ir kitos organizacijos padeda tėvams stiprinti pozityviosios tėvystės įgūdžius. Tyrimai rodo, kad pozityviosios tėvystės įgūdžių mokymuose dalyvavusių tėvų elgesys su vaikais skiriasi nuo tų tėvų, kurie dalyvauti galimybės neturėjo arba dar tik laukia programos pradžios. Pozityviosios tėvystės įgūdžių ugdymo programose dalyvavę tėvai turi daugiau žinių apie psichologinius ir socialinius vaiko raidos ypatumus, pasižymi socialiniu elgesiu bei palankesniu požiūriu į vaiko elgesį įvairiose situacijoje (Harland et al., 2002; Burvytė, 2013).

Lietuvoje įgyvendinama T. Gordono (2000, 2009) pozityviosios tėvystės ugdymo programa. Tėvai dalyvaudami programoje, padedami mentorių bei kvalifikuotų ir patyrusių lektorių, susipažįsta su P.E.T. programos metodais, praktinėmis priemonėmis ir galimybėmis, kurios suteikia tėvams veiksmingus ir pažangius bei praktinėse kasdienėse gyvenimo situacijose pritaikomus vaikų auklėjimo, elgesio korekcijos metodus, tėvų ir vaikų tarpusavio santykių stiprinimo ir gerinimo galimybes. Pažymėtina, kad VDC specialistai taip pat gali naudotis parengtomis tėvystės įgūdžių lavinimo programomis, kurios galėtų padėti tapti „Mentoriais tėvams“ („*Mentors for parents*“) vaikų ugdymo klausimais.

VDC dirbantiems specialistams tenka atlikti mentoriaus tėvams vaikų ugdymo klausimais funkciją, o tai reikalauja specialistų specialaus pasirengimo darbui su tėvais taikant pozityviosios tėvystės įgūdžius ir socialinės bei sumaniosios edukacijos taikymo gebėjimų. Mentoriaus tėvams vaikų ugdymo klausimais funkcijai atlikti tinkamą pasirengimą turi psichologai, pedagogai, socialiniai pedagogai ir socialiniai darbuotojai, kurie geba nuolat mokytis iš savo patirties ir kūrybiškai taikyti sumaniosios edukacijos metodus stiprindami tėvų pozityviosios tėvystės įgūdžius (Burvytė, 2016). Mentoriai tėvams naudodami teorines žinias gali iširti socialinio edukacinio reiškinio atsiradimo priežastis, raidos procesą ir pasekmes (Cameron, Petrie, Wigfall, Kleipoedszus ir Jasper, 2011). Siekiant visuomenės gerovės, minėti specialistai prisideda prie sėkmingos žmogaus raidos vaikystėje ir paauglystėje, sumaniai taikydami pozityviosios edukacijos metodus darbe su vaikų tėvais, siekdami padėti vaikams susikurti pozityvią ugdymosi aplinką, kuri leistų vaikui harmoningai ugdytis. Per visą žmonijos istoriją pozityviosios tėvystės samprata nuolat kinta, atsiranda skirtingų ugdymo institucijų siekiant sukurti vaikų raidai harmoningą aplinką. Kiekvienas VDC ieško savo identiteto ir kuriasi savo tėvų švietimo ir pozityviosios tėvystės įgūdžių ugdymo tradicijas, atsižvelgiant į skirtingų įstaigų kultūrą, kuriasi pozityviosios tėvystės ugdymosi įvairios formos, kurios įgyja skirtingas prasmes ir kuriasi tam tikros VDC tradicijos pozityviosios tėvystės ugdymosi plotmėje. VDC siūlomos veiklos tėvams padeda kurtis savąjį pozityviosios tėvystės suvokimą ir padeda pažinti pagrindinius jos principus, kuriais tėvai turi vadovautis ugdydami savo vaikus,

kad jie užaugtų laimingais žmonėmis. Pažymėtina, kad socialinė pedagoginė pagalba tėvams VDC teikia tiek individualiai, tiek tėvų grupėms, atsižvelgiant į individualius tėvų poreikius ir esamą probleminę vaikų ugdymo situaciją (Burvytė, 2013). Kiekvienas VDC kuriasi savąją pagalbos vaikui ir tėvams sistemą ugdant tėvų pozityviosios tėvystės įgūdžius ir tam lemiamos reikšmės turi bendroji VDC kultūra ir tėvų pagalbos poreikiai bei priimtinas jiems laikas (Esteller, Holthoff, 2011). G. Kvieskienė (2005) pažymi, kad mentorius tėvams turi gebėti dirbti socialinėse institucijose, atliekančiose ugdymo funkcijas ir sugebančiose vykdyti socializacijos, ankstyvosios prevencijos, pagalbos prevencijos ir socialinės reabilitacijos programas bei sėkmingas socialines interakcijas įvairaus lygio socialinėse grupėse. Esant tokiai daugybei funkcijų, šiai veiklai labiausiai tinkami yra socialinis pedagogas ir socialinis darbuotojas, kurie geba nusistatyti veiklos tikslus siekiant vaiko gerovės esamoje institucijoje ir pasirinkti tinkamiausius veiklos būdus bei priemones darbui su tėvais ugdant pozityviosios tėvystės įgūdžius.

Mentoriai turi gebėti padėti tėvams pažinti vaiką ir išskirti jo ypatumus. O. Misiukevičienė ir A. Putauskienė (2009) nurodo, kad paslaugas teikiantis specialistas stengiasi pažinti kiekvieno ugdytinio kultūrinę, socialinę, pedagoginę aplinką. Žinios apie vaiko gyvenimo bei ugdymo sąlygas sudaro prielaidas atskleisti vaiko individualybę ir atskiras jo charakterio savybes. „Pasinaudodamas savo ir kitų asmenų bei kliento svarba, socialinis pedagogas gali paskatinti situacijos pokytį, motyvuoti, keisti požiūrį, sukurti palankų darbo klimatą. Mentorius tėvams sąveikos procesui svarbūs santykiai su viena ar daugiau sistemų, susijusių su kliento situacija. Taigi, mentorius tėvams sąveika su klientu ir jį supančiais asmenimis veikloje yra labai svarbi“ (Alifanovienė ir Vaitkevičienė, 2011). Sukurti tokią sąveiką padeda deimanto modelis. Pedagogai turi prisiminti, kad žmonės visi brangūs ir turi daug įvairių žinių, įgūdžių ir gebėjimų. Ne visi deimantai yra poliruoti ir žerintys, bet visi turi potencialą tokie būti (Eichsteller ir Holthoff, 2012). Kiekvienas asmuo turi galimybę spindėti, o mentoriai tėvams gali padėti įgyti pozityviosios tėvystės įgūdžius, kurie tėvams sudarytų sąlygas padėti kiekvienam vaikui atsiskleisti per prasmingas kūrybines veiklas ir bendradarbiavimą su kitais. Socialinės pedagogikos pagrindinis tikslas yra vaikų gerovė ir laimė, holistinis mokymasis, santykiai ir galimybių suteikimas. Tai ypač svarbu ugdant socialinius įgūdžius (Gudžinskienė ir Railienė, 2012).

G. Eichtelerio ir S. Holthoffo (2012) teigimu, bendraujant su žmonėmis svarbiausi yra keturi aspektai, kuriais turi vadovautis mentorius. Svarbiausia yra gerovė ir laimė, o mentorių pagrindinis tikslas – mokyti tėvus suteikti asmeniui (vaikui) gerovę ir laimę, o ne trumpalaikį poreikių patenkinimą. Nors sąvokos „gerovė“ ir „laimė“ kartais yra suvokiamos kaip tas pats, tačiau teoriškai skiriasi: laimė apibūdina dabartinę būklę, o gerovė suprantama kaip ilgalaikis jausmas, patenkinant fizinę, protinę, emocinę ir socialinę būseną. Gerovė ir laimė yra labai individualus ir subjektyvus reiškinys – kas mus daro laimingus priklauso išskirtinai nuo asmens.

Mentorystėje tėvams taip pat labai svarbus ir holistinis mokymasis. Holistinis mokymasis atspindi gerovės ir laimės siekį – jis turi būti suprantamas kaip savosios gerovės

kūrimas. Mokymasis yra holistinis procesas, padedantis realizuoti savo potencialą mokytis ir augti, vykstantis kiekvienoje situacijoje, kuri siūlo mokymosi galimybę. Holistinis mokymasis yra visą gyvenimą trunkantis procesas, apimantis „galvą, širdį ir rankas“. Pozityviosios tėvystės praktikos padeda kurti mokymosi galimybes tam, kad žmonės įgytų savo potencialo jausmą. Akcentuotina, kad visų teigiamų rezultatų pagrindas yra santykiai. Santykis su mentoriumi tėvams yra ypatingas, nes per santykį asmuo gali patirti ir suprasti, kad kažkas rūpinasi juo bei galima pasitikėti kitais žmonėmis. Per rūpinimąsi tėvų ir vaikų tarpusavio santykių stiprinimu galima lengviau padėti išsiugdyti tėvams pozityviosios tėvystės įgūdžius, o vaikams – stokojamus socialinius įgūdžius. Tėvai, įgiję daugiau socialinių įgūdžių, gali kurti teigiamus santykius su aplinkiniais. Todėl mentoriai tėvams, pasinaudoję savo asmeninėmis savybėmis, turi sukurti autentiškus santykius tarp žmonių, bet tai nėra tas pats, kas dalytis asmeniniais vaikų ugdymo pavyzdžiais ar teorinėmis įžvalgomis (Burvytė ir Ralys, 2012). Taigi pedagoginiai santykiai yra profesinis ir asmeninis bendravimas tuo pačiu metu. Mentorius pats yra kaip mokymo priemonė, kuri savo bendravimo ir bendradarbiavimo pavyzdžiu padeda ugdyti tėvams pozityvaus bendravimo ir bendradarbiavimo įgūdžius – santykių pagrindą. Tačiau būdamas pavyzdžiu, mentorius tėvams turi nepamiršti apie galimybių suteikimą. Kuriant santykius galimybių suteikimas yra labai svarbus veiksnys, siekiant užtikrinti, kad mes patys galime kontroliuoti savo gyvenimą, dalyvauti priimančias sprendimus, darančius poveikį mums ir mūsų aplinkai. Galimybių suteikimas taip pat reiškia, kad mes galime imtis atsakomybės už mūsų pačių mokymąsi, gerovę ir laimę, santykius su bendruomene (Eichsteller ir Holthoff, 2012). Galimybių suteikimas žmonėms, jų nepriklausomumas ir kartu tarpusavio priklausomybė yra vienas svarbiausių sėkmę laiduojančių veiksnių, ugdantis pozityviosios tėvystės įgūdžius. V. Gudžinskienė (2013) pažymi, kad socialiniam darbuotojui mažiau svarbu žinoti, kodėl šeima yra vienokia ar kitokia, tačiau svarbu žinoti, kas joje vyksta, ir manyti, kad atliekamas darbas yra reikalingas. Tai padeda ir šeimai suprasti savo poreikius ir kurti naują elgesį. Pažymėtina ir tai, kad šeimos nariai naują informaciją gali įtraukti į esančią nuostatų sistemą ir elgtis pagal jau nusistovėjusį elgesio modelį. V. Gudžinskienė (2014), taip pat V. Gudžinskienė ir G. Navaitis (2016) nurodo, kad šeimos naudoja ir senus elgesio modelius, t. y. bando spręsti problemą, kuri nėra problema, nes turi vienintelį sprendimą; sprendžia ne to lygio problemą; neigia problemos egzistavimą. Todėl reikia pastebėti, kad socialinis darbas su šeima pasitelkiant sumaniąją edukaciją VDC yra reikalingas ir reikšmingas ugdant tėvų pozityviosios tėvystės įgūdžius ir tai turėtų tapti viena iš esminių socialinio darbo, socialinės pedagogikos ir socioedukacinės pagalbos šeimai krypčių (Burvytė, 2016).

Taigi socialiniai darbuotojai ir socialiniai pedagogai, dirbantys VDC, turi galimybę padėti įgyvendinti tėvų švietimo ir tėvystės programų nuostatas, nes jie turi visas reikalingas kompetencijas ir yra pasirengę atlikti šį darbą. Tėvai, kurių vaikai lanko VDC, dažnu atveju sulaukia pagalbos ir yra konsultuojami iš VDC dirbančių specialistų, nagrinėjant atskirus probleminio vaikų elgesio atvejus ar konfliktines situacijas

(Burvytė, 2013, 2016). Todėl esminė socialinio darbuotojo veiklos sritis, padėti tėvams spręsti konfliktines jų ir vaikų situacijas. Pasak M. Brown, J. K. Scholzo ir A. Seshadri (2011), tėvų ir vaiko santykis gali būti apibūdinamas įvairiai – socialiniu, edukaciniu, psichologiniu ir kitais aspektais. Vaikas negali gyventi vakuume – jis yra biologinės, psichologinės ir socialinės sistemos dalis, todėl tėvų ir vaiko santykis šioje sistemoje turi apimti, visų pirma, tėvų, taip pat ir vaiko tarpusavio atsakomybių plėtojimą. Todėl socialinės pagalbos specialistai turi atsižvelgti ir gebėti surasti sprendimą, kuris padėtų abiem pusėms suprasti savo klaidas. Viena iš socioedukacinės pagalbos veiklos sričių yra ir pozityviosios tėvystės mokyklos ar programos organizavimas ir įgyvendinimas. J. Jonynienės (2010) teigimu, tėvystės įgūdžių programos efektyvumas labiau tikėtinas tuomet, kai ji dalyviams siūlo kuo įvairesnių žinių, papildomų praktinėmis užduotimis, padeda tėvams atrasti ir išnaudoti jų asmenines ir bendravimo su vaiku stiprybes, netrikdo dalyvio dėmesio papildomomis paslaugomis ir maksimaliai įtraukia į susitikimus. B. Coste (2009) daroma išvada, kad gerokai sėkmingesnėmis tampa tos tėvystės įgūdžių programos, kurias įgyvendina vadovas, siekiantis palaikyti šiltus, nuoširdžius santykius su programos dalyviais, gebantis patraukliai pateikti svarbią informaciją, pasižymintis jautrumu tėvų patyrimui ir kitomis ryši su dalyviais stiprinančiomis asmeninėmis savybėmis. Vadinasi, specialistams, kurie rengia įvairias programas, reikalinga ne tik turėti profesinių žinių, bet ir išnaudoti asmeninį žavesį bei tas asmenines savybes, kurios padėtų programos dalyviams pasijusti reikalingiems ir kuo daugiau išmokti ne tik iš programos veiklos, bet ir iš paties specialisto.

Apibendrinant galima teigti, kad socialinės pagalbos specialistai VDC turi įvairių galimybių padėti tėvams, siekiantiems įgyti naujų pozityviosios tėvystės įgūdžių bei pagilinti savo turimas vaikų ugdymo šeimoje žinias, todėl siekiant tobulinti mentoriaus šeimai veiklą svarbu tirti jau metoriaujančių VDC specialistų patirtis, padedant VDC lankantiems tėvams ugdytis pozityvios tėvystės įgūdžius.

Probleminis klausimas: kaip mentoriauti VDC lankantiems tėvams, kad tėvams pavyktų įgyti kuo geresnius pozityvios tėvystės įgūdžius?

Tyrimo objektas: VDC dirbančių specialistų mentoriavimo tėvams, kurių vaikai lanko VDC, patirtis padedant jiems ugdytis pozityviosios tėvystės įgūdžius.

Tyrimo tikslas – atskleisti VDC dirbančių specialistų mentoriavimo tėvams, kurių vaikai lanko VDC, patirtis jiems ugdantis pozityviosios tėvystės įgūdžius. *Tyrimo klausimai:* 1) kokios galimybės sudaromos VDC lankantiems tėvams įgyti pozityviosios tėvystės įgūdžių? 2) kokios yra pozityviosios tėvystės VDC mentoriavimo tėvams patirtys?

Tyrimo metodai:

teoriniai – mokslinės literatūros ir dokumentų analizė, lyginimas, apibendrinimas ir sisteminimas;

empiriniai – duomenų rinkimui taikytas pusiau struktūruoto interviu metodas; tyrimo duomenų analizei taikytas turinio (angl. *content*) analizės metodas.

Tyrimo metodika ir tiriamieji

Tyrimui pasirinktas kokybinio tyrimo tipas. Pasak J. W. Creswell (2009), kokybinio tyrimo tikslas – tyrinėti kompleksinius reiškinius ir jiems būdingas charakteristikas, pristatyti tyrimo dalyvių išreikštas įvairias prasmes bei požiūrius apie tiriamą reiškinį. Tyrime naudotas pusiau struktūruotas *interview* metodas, kuris leidžia priartėti prie žmonių patirčių suvokimo, reikšmių įvardijimo, situacijų apibrėžimo ir realybės konstravimo (aiškinimo).

Interview klausimų temos buvo suformuluotos remiantis anksčiau pateiktais problemineis klausimais. Tyrimo metu gauti duomenys analizuojami taikant (angl. *content*) analizę. Interview analizės etapai: duomenų nuoseklus skaitymas, kategorijų ir subkategorijų išskyrimas, pagrindimas, analizė ir interpretacija (Creswell, 2009).

Informantai pasirinkti pagal šiuos kriterijus: 1) auštasis socialinio darbuotojo arba socialinio pedagogo išsilavinimas, 2) specialistai, kurie padeda VDC lankančių vaikų tėvams ugdytis pozityviosios tėvystės įgūdžius, 3) menotrustės patirtis ne mažesnė nei 2 metai. Atrenkant tyrimo dalyvius taip pat taikytas sniego gniūžtės principas, prašant nurodyti kitus VDC specialistus, turinčius mentoriavimo patirties. Tyrimas atliktas 2016 m. spalio–gruodžio mėnesiais. Prieš interview su tyrimo dalyviais buvo susitarta dėl interview vietos ir laiko. Gautas informantų sutikimas dalyvauti tyrime ir įrašyti interview į diktofoną. Atlikus interview, atliktos interview transkripcijos. Tyrime dalyvavo 9 VDC specialistai, atliekantys mentoriaus tėvams funkciją padedant jiems ugdytis pozityviosios tėvystės įgūdžius. Informantais buvo pasirinkti VDC dirbantys specialistai: 5 socialiniai pedagogai ir 4 socialiniai darbuotojai. Tyrime naudota tikslinė kriterinė imtis. Tyrėjai laikėsi tyrimų etikos principų: informantai buvo supažindinti su tyrimo tikslu, duomenų rinkimo metodu, informantai tyrime dalyvavo savanoriškai, buvo užtikrintas jų anonimiškumas ir konfidencialumas.

Tyrimo rezultatai ir jų aptarimas

Tyrimo metu specialistų, dirbančių VDC, buvo paprašyta atsakyti į interview klausimą apie jų patirtį, kokios galimybės yra sudaromos VDC lankantiems tėvams įgyti pozityviosios tėvystės įgūdžių? Analizuojant gautus informantų atsakymus, išskirtos trys kategorijos: specialistų mokymai, mokymasis iš kitų tėvų ir savišvieta. Jos buvo suskirstytos į devynias subkategorijas: seminarai tėvams, atvirosios paskaitos, individualios konsultacijos, pozityviosios tėvystės klubas, savigalbos grupės, vaikų auklėjimo klausimais perskaitytos literatūros aptarimas, VDC specialistų rekomenduojamos ir siūlomos literatūros skaitymas, literatūros, susijusios su vaikų auklėjimu, ieškojimas, savarankiškas studijavimas ir tėvų paskatinimas lankyti pozityviosios tėvystės kursus (1 lentelė).

1 lentelė

Pozityviosios tėvystės ugdymosi galimybės vaikų dienos centruose

Kategorijos	Subkategorijos	Patvirtinantys teiginiai
Specialistų mokymai	Seminarai tėvams	<i>vaikų ugdymo klausimais besidomintys tėvai noriai lanko pozityviosios tėvystės seminarus ir turi daug klausimų (A); seminarus lanko tie tėvai, kurių vaikai ir taip tinkamai elgiasi (D); seminarų laikas yra pritaikytas prie tėvams patogaus lankymo laiko, kad kuo daugiau tėvų įsitrauktų į seminarus (B)</i>
	Atvirosios paskaitos	<i><...> šita pagalbos tėvams forma yra jiems priimtina, jų neįpareigoja būti įsitempusių, jeigu negalės kurioje paskaitoje dalyvauti, ne taip kaip uždaroje grupėje... (C); <...> labai gerai, kad į paskaitas galėdavo ateiti ne tik tėvai, bet seneliai bei įtėviai ir globėjai, nes jiems taip pat reikalingos žinios. Kartais seneliai daug daugiau „žaloja“ anūkus nei tėvai... (H); atviras paskaitas tėvai galėjo pasirinkti pagal jiems rūpimas ir aktualias temas (E)</i>
	Individualios konsultacijos	<i>kam buvo reikalinga gilesnė pagalba ir vien paskaitų neužtekdavo galėdavo individualiai konsultuotis asmeniškai rūpimais klausimais... (H); buvo ir tokių, kuriems paskaitos vyko nepatogiu laiku, tad jie pasinaudojo individualiomis konsultacijomis... (F)</i>
Mokymasis iš kitų tėvų	Pozityviosios tėvystės klubas	<i>tėvai renkasi ir pasakoja kiekvienas savo atvejus ir analizuoja vieno pasirinktą sudėtingiausią, supervizijos principu (I); tėvai klube mėgsta pasikalbėti, tiesiog kai niekas jiems netrukdo, tad susitikdavo numatytu laiku ir diskutuodavo, keisdavosi savo patirtimis (G); vieni dalindavosi savo patirtimis, o kiti klausydavosi, bet visiems susirinkusiems tai buvo naudinga (C); <...> iš Pozityviosios tėvystės klubo tėvai išeidavo kiekvienas su savo pamąstymais (E)</i>
	Savipagalbos grupės	<i><...> tėvai minėjo, kad kitų papasakotos patirtys, jiems leido surasti savo sprendimus...“ (E); „...tėvai sugebėjo gautą informaciją prisitaikyti sau...“ (A); „...jie dalinosi išvalgomis apie perskaitytas knygas ir patys likdavo nustebę, kad labai skirtingai supranta tą patį tekstą, jie padėdavo vieni kitiems pamatyti ir suprasti esminius dalykus (J)</i>
	Perskaitytos vaikų auklėjimo klausimais literatūros aptarimas	<i><...> gerai, kad pas mus yra daug knygų vaikų ugdymo klausimais, kurias tėvai pasiskolina trumpam, o paskui su kitais aptaria, ką pritaikė ir ką sunkiai sekasi pritaikyti... (B); knygos sudomino ne vieno vaiko tėvelius ir galimybė aptarti sėkmingą teorijos pritaikymą (G); perskaitytos knygos leido tėvams geriau suprasti ir pažinti savo vaikus, o pasitarus su kitais tėvais, jie patys pradėjo kitaip elgtis su savo vaikais. Ir papasakotos istorijos padėjo tėvams suprasti savo santykius su savo vaikais (C)</i>

Kategorijos	Subkategorijos	Patvirtinantys teiginiai
Savišvieta	VDC specialistų rekomenduojamos ir siūlomos literatūros skaitymas	<i><...> pasiteisino knygų skaitymas ir jų aptarimas su specialistais, analizuodavome konkrečius atvejus ir aiškinomės, kaip pritaikyti teorines žinias konkrečioje vaikų ugdymo situacijoje. Mes esame susipažinę su visomis vaikų ugdymo klausimais knygomis, todėl galime drąsiai jaustis ir rekomenduoti tėvams įvairių literatūrą vaikų ugdymo klausimais. O tada individualių konsultacijų metu kalbėtis labai konkrečiai apie tam tikras strategijas (D); visada papildome VDC naujausia vaikų ugdymo literatūra, tad tėvai sėkmingai ja naudojami kai mes rekomenduojame, o vėliau aptarinėjame atskirus šeimos atvejus ir jų probleminių situacijų sprendimus... (E)</i>
	Literatūros, susijusios su vaikų auklėjimu, ieškojimas ir savarankiškas studijavimas	<i><...> tėvai po kurio laiko sakė, kad užsikrėtė pozityviosios tėvystės virusu ir pradėjo labiau domėtis vaikų ugdymo klausimais, o tai padėjo jiems tapti ne tik geresniais tėvais, bet geriau sutarti darbe bei su kaimynais... (A); pradėjo patys skaityti įvairius straipsnius vaikų ugdymo klausimais... (H); <...> pradėjo daugiau skaityti ir kalbėtis su kitais apie vaikų auklėjimą... (F)</i>
	Paskata lankyti tėvams skirtus kursus	<i><...> kai pavykdavo tėvus sudominti pozityviosios tėvystės kursais, tada jie labiau įsitraukdavo ir pradėdavo domėtis labiau vaikų ugdymu... (F); <...> kursai padėjo tėvams labiau pažinti ir suprasti save bei savo vaikus, o tada jų tarpusavio santykiai pradėjo keistis. Pozityviosios tėvystės įgytos žinios skatina tėvus domėtis panašaus pobūdžio kursais ir už VDC ribų (A); <...> kursai suteikė tėvams žinių, o žinios leido jiems labiau pasitikėti savimi ugdant savo vaikus... (E)</i>

Tyrimu atskleista, kad VDC specialistai, siekdami padėti tėvams, kurių vaikai lanko centrus, išsiugdyti pozityviosios tėvystės įgūdžius, siūlo įvairias socioedukacinės pagalbos formas. Informantai akcentavo tėvų susidomėjimą specialistų organizuojamais mokymais, mokymąsi iš kitų tėvų ir savišvietą. Tyrimų rezultatų analizė atskleidė, kad seminarai VDC lankančių vaikų tėvams ugdantis pozityviosios tėvystės įgūdžius yra viena priimtinausių formų. Tyrimo dalyviai pažymėjo, kad „*vaikų ugdymo klausimais besidomintys tėvai noriai lanko pozityviosios tėvystės seminarus ir turi daug klausimų*“ (A). Informantai taip pat teigė, kad seminarų laiką derina prie tėvų užimtumo, tačiau specialistai apgailestavo, jog į seminarus rečiau ateina tie tėvai, kurių vaikai labiausiai stokoja tinkamo elgesio įgūdžių, yra agresyvūs ir, tikėtina, kad tokį elgesio modelį yra perėmę iš savo tėvų. Todėl būtent tokioms šeimoms labiausiai reikalingi mokymai. VDC specialistai pažymėjo, kad pradėtų keistis elgesys su vaiku, svarbu, jog *pradėtų tėvai kalbėtis su savo vaikais* (D). Pirmiausia turi tėvai suvokti, kad taip, kaip jie elgiasi, nėra normalu, kad toks elgesys nepriimtinas, ir būtent seminarai, kalbėjimasis su kitais tėvais sudaro galimybes permąstyti savo elgesį: „*kai kalbėjomės apie vaiko gerą elgesį, buvo tėvų, kurie negalėjo pasakyti nieko gero apie savo sūnų...*“ (E); „*yra tėvų, kurie nenustato vaikams leistino elgesio ribų, kas trukdo jam jaustis saugiam...*“ (J). Kita informantų įvar-

dyta specialistų mokymų forma tėvams ugdant jų pozityviosios tėvystės įgūdžius buvo atvirosios paskaitos tėvams. Socialiniai darbuotojai ir socialiniai pedagogai pažymėjo, kad „labai gerai, kad į paskaitas galėdavo ateiti ne tik tėvai, bet seneliai bei įtėviai ir globėjai, nes jiems taip pat reikalingos žinios. Kartais seneliai daug daugiau „žaloja“ anūkus nei tėvai“ (H). Atvirosios paskaitos tėvams kaip paslaugų forma yra jiems priimtina, nes jie jaučiasi laisvai, be to, tėvai gali paskaitas pasirinkti pagal jiems aktualias temas. Paskaitos, kaip ir seminarai, tėvams padėjo suprasti jų vaikų unikalumą ir pradėti vertinti jį: „tėvai pažymėjo, kad paskaitų metu supratau, jog mano vaikai savarankiški, bet aš nepasakau jiems apie tai“ (H). Šiuolaikinėje visuomenėje yra įvairių galimybių tėvams gauti reikalingos informacijos ir pagalbos. Viena iš galimybių – specialistų, dirbančių VDC, konsultacijos. Tyrimo rezultatai išryškino ir VDC teikiamų individualių konsultacijų priimtinumą tėvams ugdant pozityviosios tėvystės įgūdžius: „po paskaitų yra galimybė tėvams pasikonsultuoti atskirai dėl rūpimų savo problemų“ (I). Individualios konsultacijos po paskaitų sudaro galimybes ne tik gauti atsakymus į rūpimus klausimus, bet ir suteikia tėvams saugumo jausmą: „Tėvai džiaugiasi, kad labai gerai, jog gali pasilikti individualiai ir gauti specialisto konsultaciją“ ir, be abejo, konsultacijos padeda spręsti iškilančius sunkumus. Individualiomis konsultacijomis pasinaudoja tie tėvai, kurie dėl darbinio ar šeiminio užimtumo neturi galimybių ateiti į paskaitas ar seminarus.

Išanalizavus informantų interviu buvo išskirta dar viena galimybė VDC ugdytis pozityviosios tėvystės įgūdžius – mokymasis iš kitų tėvų. Viena iš tokių mokymosi formų – Pozityviosios tėvystės klubai, kuriuose neformalioje aplinkoje tėvai diskutuoja, keičiasi / dalijasi savo patirtimis, išgyvenimais, sėkmingais sprendimais, pokyčiais ir, kaip teigia informantai, „daug dalykų sužinojo vieni iš kitų“ (B). Akcentuotina ir tai, kad informantai pažymėjo, kad susibūrimų metu Pozityviosios tėvystės klube kalbėdavosi iš anksto numatyta tema ir tai tėvams buvo priimtina ugdantis savo pozityviosios tėvystės įgūdžius: „labai naudinga susitikti su kitais tėvais, kurie augina vaikus, kurie turi panašių sunkumų, pasidalinti patirtimi, pasitikrinti“ (I). Informantai teigė, kad tėvai ne tik dalijasi patirtimi, bet klausydamiesi kitų istorijų turi galimybę permąstyti, kaip jie patys elgiasi vienoje ar kitose situacijose ir pasidaryti atitinkamas išvadas, permąstyti savo elgesį su vaiku, pagalvoti, kaip vaikas jaučiasi vienoje ar kitose situacijose.

VDC specialistai interviu metu akcentavo ir tėvų savigalbos grupes, kurių metu pasiteisino patirčių apsikaitimas: „kitų tėvų pasakytos patirtys padeda kitiems tėvams prisitaikyti tai, ką gerai daro kiti tėvai“ (A); bei perskaitytų knygų aptarimas: „perskaitytos knygos yra puiki galimybė apie tai pasikalbėti su kitais tėvais, dar daugiau aiškumo duoda“ (F). Taigi, informantai pažymėjo, kad tėvai, siekdami ugdytis savo pozityviosios tėvystės įgūdžius, dalydavosi savo patirtimi, aptarinėdavo perkaitytas knygas, kurias trumpam pasiimdavo iš VDC. Tyrimo dalyviai pažymėjo, kad tėvai, pastebėję savo pasikeitusio elgesio veiksmingumą susitariant su savo vaikais, imasi gilesnės ir tolesnės savišvietos. Tai pat atskleista VDC specialistų rekomenduojamos ir siūlomos literatūros skaitymo svarba, nes tėvai patys kelia klausimus ir ieško atsakymų. Informantai akcentavo, kad kuo

daugiau tėvai skaito, tuo geriau pradeda sutarti ir elgiasi tinkamiau su savo vaikais: „*net vaikai sako, kad jų tėvai taip nebegąsdina, nebesielgia taip agresyviai su jais, o daugiau kalbasi*“ (D); „*<...> tėvai taip pat pažymi, kad dabar daugiau kalbuosi ir vaikas kalbasi*“ (E). Pažymėtina, kad kai tėvai įsitraukia į savišvietą bei domėjimąsi vaikų ugdymu ir ne tik skaito tai, ką rekomenduoja, bet patys ateina su klausimais ir savarankiškai pradeda ieškoti reikalingos literatūros ar gilesnių kursų, padedančių įveikti krizines situacijas, atsakymų į aktualius vaikų ugdymo klausimus: „*tėvai pradėjo skaityti apie vaikų problemas, jų sprendimą, klausti, kur galima rasti daugiau informacijos, domėjosi kursais*“ (H).

VDC specialistų patirtis rodo, kad dienos centruose yra suteikiama įvairių galimybių pozityviosios tėvystės ugdymuisi, tačiau išryškėjo ir kitas dalies tiriamųjų požiūris, kad dalis tėvų labiau linkę atsakomybę už vaikų ugdymą perkelti VDC darbuotojams nei priimti patys: „*kai kalbuosi su tėvais, kaip reikia elgtis vienoje ar kitoje situacijoje, jie sako, kad tai pasakykite Jūs, kaip jie turi kalbėtis su savo tėvais*“. Tyrimu taip pat atskleista, kad dalis tėvų norėtų dažniau ateiti į mokymus, bet ne visada gali. Negalėjimas dalyvauti tėvams skirtuose pozityviosios tėvystės mokymuose susijęs ne tik su darbu, bet ir su šeiminiėmis aplinkybėmis: „*<...> dalis tėvų augina namuose daugiau vaikų ir negali jų palikti ir išeiti*“. VDC specialistai organizuodami ir įgyvendinami tėvystės įgūdžių lavinimo programas turi tinkamai parengti veiklos turinį, kad tėvai gautų ne tik teorinių, bet ir praktinių žinių, motyvuoti savišvietai, nes tik nuolat besidomintys vaikų auklėjimu tėvai gali suvokti, ko reikia vaikui ir įgyti kompetencijų, reikalingų vaiko poreikiams patenkinti bei jo teisėms užtikrinti.

Tyrimu taip pat buvo siekiama atskleisti, kokios yra tyrimo dalyvių pozityviosios tėvystės VDC mentoriavimo patirtys. Analizuojant gautus informantų atsakymus, išskirtos 5 kategorijos: tėvų įsitraukimas, dalyvavimas veiklose ir dalijimasis patirtimi; tikslingas, ilgalaikis ir aktyvus dalyvavimas VDC veiklose, aktyvų iniciatyvų palaikymas, tėvų džiaugsmas vykstančiais pokyčiais ir pokyčiai vaikų elgesyje bei tokios subkategorijos: tėvų lėtas ir atsargus įsitraukimas į siūlomas pozityviosios tėvystės veiklas, tėvų dalyvavimas veiklose, tėvų atsivėrimas ir dalijimasis savo patirtimis, tikslingas ir ilgalaikis, kūrybingas ir aktyvus dalyvavimas, tėvų iniciatyvos vykdant veikas VDC, iniciatyvių tėvų paskatos įtraukti kitus tėvus, rėmėjų palaikymas, didesnis tėvų pasitikėjimas savimi, tėvų santykių su vaiku ir su kitais žmonėmis pokyčiai bei vaikų elgesio pokyčiai (2 lentelė).

2 lentelė

Mentoriavimo patirtys VDC ugdant tėvų pozityviosios tėvystės įgūdžius

Kategorijos	Subkategorijos	Pagrindžiantys teiginiai
Tėvų įsitraukimas, dalyvavimas veiklose ir dalijimasis patirtimi	Lėtas ir atsargus įsitraukimas į siūlomas pozityviosios tėvystės veiklas	<i><...> didžiausias pasiekimas, kai po ilgo darbo su tėvais jie ryžtasi ateiti į jiems siūlomas pozityviosios tėvystės veiklas (C); smagu, kai įgyji tėvų pasitikėjimą ir jie patiki, kad gali būti naudinga įsitraukti į pozityviosios tėvystės ugdymosi programas (A); nebuvo tokių tėvų, kurie iš karto suprastų pozityviosios tėvystės kursų naudą, su visais reikėjo daug kalbėtis (E)</i>
	Tėvų dalyvavimas veiklose	<i>iš pradžių jie ateina tik todėl, kad mes primygtinai prašome, o paskui jie tiesiog pradeda domėtis ir stebėti save bei vaikus, o kai pamato pirmuosius rezultatus, tada pradeda noriai dalyvauti veiklose (F); kurie nemeta kursų po pirmojo ar antrojo susitikimų, tie dalyvauja ir toliau, tai priimu kaip didžiausią savo nuopelną ir didelio darbo su tėvais rezultatą (D)</i>
	Tėvų atsivėrimas ir dalijimasis savo patirtimis	<i>po kurio laiko, kai tėvai apsibranta tėvų grupėje ir pasijaučia saugiai, pradeda atsiverti ir nuoširdžiai dalintis savo patirtimis (B), jiems sunku atsiverti, jie pilni įvairių baimių, kad juos sukritikuos, kad pasirodys blogais tėvais, tad turi praeiti nemažai laiko, kol jie įveikia savo baimes (G); dažnai pradeda dalintis savo problemomis tada, kai kuris nors vienas atsiveria ir jie pajaučia, kad yra ne vieninteliai „blogi tėvai“ ar tie, kuriems nesiseka susitarti su vaikais (A); sunku įveikti ir perlaužti save kalbėtis nuoširdžiai, jie to mokosi palengva (H); kai įvyksta nors vieno dalyvio atsivėrimas, tai jau yra labai daug (C); tam mes ir esame, kad padėtume jiems išmokyti kalbėtis apie savo išgyvenimus (E)</i>
Tikslingas, ilgalaikis ir aktyvus tėvų dalyvavimas VDC veiklose	Tikslingas dalyvavimas	<i>pastebėjau, kad tėvai, kai ilgiau lankosi pozityviosios tėvystės seminaruose ir kituose renginiuose tėvams, tuo labiau jų dalyvavimas yra tikslingesnis ir sąmoningesnis. Jie nori rasti atsakymus į savo vaikų ugdymo klausimus (E); jie lankosi tikslingai norėdami rasti būdų, kaip pakeisti savo netinkamą elgesį su vaikais į tinkamą (B); kai tėvai supranta, kad netinkamai elgiasi su savo vaikais ir nėra įgudę taikyti pozityviosios tėvystės įgūdžių, bet sąmoningai siekia būti geresniais tėvais. Ateina su konkrečiais klausimais (F)</i>
	Ilgalaikis	<i>kai tėvai supranta, kad jiems reikalingas nuolatinis specialistų palaikymas, kad jie galėtų tinkamai valdyti savo emocijas bendraudami su vaikais, tada jie nuolat dalyvauja VDC tėvams skirtose veiklose, ugdant pozityviosios tėvystės įgūdžius (H); tėvai, kurie ilgą laiką lankosi pozityviosios tėvystės skatinimo programose ir siekia nuolat būti gerais tėvais savo vaikams (C)</i>
	Kūrybingas ir aktyvus dalyvavimas	<i>tėvai, kurie dalyvavo ilgesnį laiką paskaitose, tapo aktyviais ir kūrybiškai problemines vaikų ugdymo situacijas sprendžiančiais tėvais (H); vis dažniau pokalbių su tėvais metu išryškėja jų kūrybiškas vaikų ugdymo problemų sprendimas ir vis mažiau pasitaiko vaiko žeminimo atvejų (C)</i>

Iniciatyvų palaikymas	Tėvų iniciatyvos vykdančios veiklos VDC	<i>kai tėvai patiria pirmąją sėkmę, pradeda imtis labiau iniciatyvos tiek dalinantis patirtimi, tiek siūlant įvairias veiklas su vaikais ir į jas įsitraukiant (H); pastebėjau, kad kuo labiau tėvai turi žinių, tuo labiau patys ateina pasikalbėti savo iniciatyva, o ne tik tada kai juos užkalbini ir prašai prisidėti. (C)</i>
	Iniciatyvių tėvų paskaitos įtraukti kitus tėvus	<i>pastebėjome, kad tie tėvai, kurie pajautė naudą šių seminarijų, labiau pradėjo skleisti gerą žinių ir siekė įtraukti kitus tėvus (E); tėvų tarpe atsirado tarsi pozityviosios tėvystės ambasadoriai, kurie skleidė gerą žinių apie šių paskaitų veiksmingumą (G); kartu paskaitų metu, tie tėveliai, kurie ilgą laiką lankosi, pasidalindavo savo gerą patirtimi ir patys kviesdavo kitus tėvus į šias paskaitas (B)</i>
	Rėmėjų palaikymas	<i>kadangi vyko atviros grupės, tai į jas įsitraukdavo ir tie tėvai, kurių vaikai nelanko VDC, bet paskui jie ateidavo patys su iniciatyva ir noru padėti. Atsirado viena mamytė, kuri paskaitė tėveliams paskaitą apie vaiko burnos higieną... (B); atsirado mamytė, kuri suorganizavo paramą knygomis vaikų ugdymo klausimais (G)</i>
Tėvų džiaugsmas vykstančiais pokyčiais	Atsiranda didesnis tėvų pasitikėjimas savimi	<i>mano manymu, kad individualios ir grupinės konsultacijos padėjo tėvams atrasti bendrus sąlyčio su vaiku taškus, kas pastiprino tėvų pasitikėjimą savimi (C); tėvai išmoko pasakyti savo vaikams „NE“, ko negebėjo padaryti (H); tėvai išmoko vaikų žeminimą pakeisti paskatinimu ir tai pradėjo daryti su didesniu užsidegimu ir džiugesiu, ko anksčiau nedarydavo (C); tėvai išmoko adekvačiai sureaguoti į savo vaikų elgesį, tai rodo jų pasitikėjimą savimi (H)</i>
	Tėvų ir vaikų tarpusavio santykių pokyčiai	<i>džiugino tėvų įgyjamas pasitikėjimas savimi bendraujant su vaikais ir tinkamai jiems pasakant, kas galima ir ko negalima. Pastebėjome, kad tėvai nebereikalauja besąlygiškai paklusti (E); Tėvai mokosi kalbėtis su vaiku, mokosi jį prakalbinti ir tėvai labiau supranta savo vaikus, drauge leidžia laisvalaikį (B); tėvai išmoko išbūti šalia su savo vaikų be rėkimo ir kaltinimo, todėl daugiau pradėjo kalbėti su vaikais (G); pastebime, kad tėvus pradeda džiuginti paprastas pašnekesys su savo vaikais (A)</i>
	Tėvų santykių su kitais žmonėmis pokytis	<i>kalbant su tėvais paaiškėjo, kad pozityviosios tėvystės žinios jiems padėjo susikurti geresnius darbinis santykius su bendradarbiais ir su kaimynais (H); mamos džiaugėsi, kad pagerėjo jų tarpusavio santykiai su vyru ir giminaičiais bei savo ir vyro tėvais (C); tėvai, kurie bandė taikyti įgytas žinias su kitais žmonėmis, patyrė sėkmę ir tokiu būtu pradėjo gerėti tarpusavio santykiai su kitais žmonėmis, o ne tik vaikais (H)</i>
Vaikų elgesio pokyčiai	Pozityvūs vaikų elgesio pokyčiai	<i>kai tėvai pastebi teigiamų vaikų elgesį ir supranta pozityviosios tėvystės naudą, tai tarsi juos motyvuoja toliau domėtis pozityviosios tėvystės metodais (H), kai tėvai pamato, jog jų vaikai yra geri ir kai jie supranta, kad jų netinkamas veiksmas ar žodis su savo vaikais verčia juos netinkamai elgtis, kad vaikai šalia savo tėvų jaučiasi nesuprasti, vieniši ir atstumti. Tėvai, norėdami šito išvengti, siekia domėtis pozityviaja tėvyste ir toliau (C)</i>

Mentoriaujantys VDC specialistai pažymėjo, kad ypač svarbu yra daugiau dėmesio skirti tėvų įtraukimui ir jiems siūlomas pozityviosios tėvystės veiklas, svarbu įgyti tėvų pasitikėjimą ir dalyvavimo veiklose saugumo jausmą: „*smagu, kai įgyji tėvų pasitikėjimą ir jie patiki, kad gali būti naudinga įsitraukti į pozityviosios tėvystės ugdymosi programas*“ (A). Taigi, tėvų įsitraukimas į pozityviosios tėvystės veiklas yra lėtas procesas, kuriam mentoriai turi skirti ypatingą dėmesį ir būti socialiai jautrūs. Nes tik dėl atsakingo ir jautraus kalbėjimosi su tėvais, kaip pažymi informantai, tėvai įsijungia į pozityviosios tėvystės veiklas, organizuojamas VDC: „*didžiausiais pasiekimas, kai po ilgo darbo su tėvais, jie ryžtasi ateiti į jiems siūlomas pozityviosios tėvystės veiklas...*“ (C); „*nebuvo tokių tėvų, kurie iš karto suprastų pozityviosios tėvystės kursų naudą, su visais reikėjo daug kalbėtis*“ (E). Kalbėdami apie tėvų dalyvavimą veiklose taip pat nurodė, kad pradžioje tėvai ateina tik todėl, kad yra „primygtinai prašomi“, tačiau vėliau, suvokę dalyvavimo veiklose prasmę ir pajutę praktinę naudą, pradeda noriai dalyvauti veiklose. Taip pat informantai pažymėjo, kad tam, kad tėvai dalyvautų, reikalingas nuoseklus, sistemingas ir nuoširdus darbas su tėvais, reikalaujantis, kaip jau minėta, ne tik socialinio jautrumo, bet ir žmogiškųjų resursų ir laiko, tačiau tėvams skiriamas dėmesys, jų padrąšinimas ir palaikymas, individualios konsultacijos prisideda prie tėvų baimių kalbėti ir atsiverti įveikimo ir jų gebėjimo atsiverti stiprinimo bei jų dalinimosi išgyventomis patirtimis: „*sunku įveikti ir perlaužti save kalbėtis nuoširdžiai, jie to mokosi palengva...*“ (H).

Socialinės darbuotojos ir socialinės pedagogės, dalyvavusios tyrime, kalbėdamos apie tėvų įsitraukimą į pozityviosios tėvystės veiklas nurodo, kad „*kuo ilgiau tėvai lankosi pozityviosios tėvystės seminaruose ir kituose renginiuose tėvams, tuo labiau jų dalyvavimas yra tikslingesnis ir sąmoningesnis*“. Taigi, tėvai nori pakeisti netinkamą savo elgesį, įgauti daugiau pozityviosios tėvystės įgūdžių, o jų įgiję, būti geresniais tėvais. Be to, informantai akcentavo ne tik dalyvavimo tikslingumą, bet ir ilgalaikiškumą bei aktyvumą, nes nori rasti atsakymus į savo vaikų ugdymo klausimus, „*kai tėvai supranta, kad jiems reikalingas nuolatinis specialistų palaikymas, kad jie galėtų tinkamai valdyti savo emocijas bendraudami su vaikais, tada jie nuolat dalyvauja VDC tėvams skirtose veiklose, ugdant pozityviosios tėvystės įgūdžius*“ (H). Tyrimu atskleista, kad „*tėvai, kurie dalyvavo ilgesnį laiką paskaitose tapo aktyviais ir kūrybiškai problemines vaikų ugdymo situacijas sprendžiančiais tėvais*“ (H). Patyrę sėkmę vaikų auklėjime tėvai pradeda imtis labiau iniciatyvos tiek dalijantis patirtimi, tiek siūlant įvairias veiklas su vaikais, tiek į jas įsitraukiant. Kuo daugiau tėvai įgyja žinių, tuo dažniau jie ateina pasikalbėti savo iniciatyva, be to, pradeda siūlyti pagalbą. VDC specialistai pažymėjo, kad ilgainiui aktyvūs tėvai „*tarsi tampa pozityviosios tėvystės ambasadoriais*“, kurie pasidalija savo patirtimi ir patys kviečia kitus tėvus įsitraukti į VDC pozityviosios tėvystės veiklas ar net tampa pozityviosios tėvystės veiklų rėmėjais: „*viena mamytė suorganizavo paramą knygomis vaikų ugdymo klausimais*“ (G). Tačiau labiausiai VDC specialistai džiaugėsi padidėjusiu tėvų pasitikėjimu savimi, jų pasikeitusiu elgesiu su savo vaikais: „*<...> tėvai mokosi kalbėtis su vaiku, mokosi jį prakalbinti ir tėvai labiau supranta savo vaikus, drauge leidžia*

laisvalaikį“ (B). Tėvai išmoko bendrauti su savo vaikais be rėkimo ir kaltinimo, juos pradeda džiuginti paprastas pašnekesys su savo vaikais, be to, tyrimo dalyviai minėjo ir tai, jog „*kalbantis su tėvais paaiškėjo, kad pozityviosios tėvystės žinios jiems padėjo susikurti geresnius darbinius santykius su bendradarbiais, o kaimynystėje su kaimynais*“ (H). Taigi, pozityviosios tėvystės įgūdžiai padeda kurti ir išlaikyti geresnius santykius ne tik su savo vaikais, bet ir su aplinkiniais žmonėmis. Tyrimu atskleista, kad pasikeitęs tėvų santykis su vaikais keičia ir vaikų elgesį, žinoma, pozityvūs vaikų elgesio pokyčiai vyksta labai iš lėto ir nežymiai ir tik tuo atveju, jei abu tėvai ištraukia į veiklą, jei vaikai mato tinkamą elgesio modelį, tik tuomet laiduojami pozityvūs vaikų elgesio pokyčiai. Tyrimo dalyviai akcentavo, kad pozityvia linkme pakitusi tėvų reakcija į vaiko poelgius, t. y. tėvai labiau mokosi akcentuoti, ką vaikai daro gerai, o ne ką blogai: jie išmoko pagirti ir padėkoti savo vaikui; išmoko paprašyti vaiko pagalbos, tėvai nebereikalauja besąlygiškai paklusti; mokosi kalbėtis su vaiku, mokosi jį prakalbinti; labiau supranta savo vaikus; labiau pasitiki savimi, drauge leidžia laisvalaikį, rečiau menkina ir žemina vaiką, tėvai pradėjo geriau sutarti, daugiau kalbėtis su vaiku. Tačiau informantai taip pat pažymėjo, kad daugelis tėvų vis dar stokoja teigiamo savo vaiko vertinimo įgūdžio, jie retai giria savo vaikus ir jiems „*labai sunku persiorientuoti, lengviau pasakyti, kas blogai, nei pagirti*“. Taigi socialinių įgūdžių stokojantiems tėvams pozityviosios tėvystės įgūdžių ugdymasis yra nelengvas, o dažnu atveju ir sunkus bei lėtai besikeičiantis procesas, reikalaujantis ne tik tėvų suvokimo, bet ir nuolatinės savistabos ir savikontrolės bei specialistų, dirbančių VDC, socialinio jautrumo, kantrybės, nuoseklaus ir sistemingo darbo.

Išvados

VDC dirbantys specialistai kuria savo pagalbos šeimai vaikų ugdymo klausimais tradicijas, teikdami socialinę ir sumaniosios edukacijos pagalbą VDC lankančių vaikų tėvams. Mentorai tėvams turi įvairių galimybių padėti tėvams ugdytis pozityviosios tėvystės įgūdžius bei pagilinti savo turimas vaikų ugdymo šeimoje žinias. Remiantis VDC mentorių tėvams darbo su tėvais vaikų ugdymo klausimais patirtimi atskleista, kad:

– VDC lankantiems tėvams yra sudaromos įvairios galimybės ugdytis pozityviosios tėvystės įgūdžius. Tėvai turi galimybę dalyvauti specialistų organizuojamuose mokymuose: atvirosiose paskaitose, seminaruose ar individualiose konsultacijose. Mentorai tėvams (socialiniai darbuotojai ir socialiniai pedagogai) kaip vieną iš veiksmingų formų išskyrė ir tėvų mokymąsi vieniems iš kitų jiems dalyvaujant pozityviosios tėvystės klube, savigalbos grupėse, vaikų auklėjimo klausimais perskaitytos literatūros ieškojimas, studijavimas ir aptarimas bei savarankiškas jos studijavimas. Taigi, VDC suteikia pakankamai galimybių pozityviosios tėvystės ugdymuisi, kuriant bendradarbiavimu grįstus tarpusavio santykius pirmiausia su VDC darbuotojais, o vėliau juos perkeliant į kitas sritis. Tačiau VDC mentorai tėvams taip pat pažymėjo, kad yra tėvų, dar linkusių

atsakomybę už vaikų ugdymą perleisti VDC darbuotojams, o ne ją prisiimti patys. Dalis tėvų norėtų dažniau ateiti į paskaitas, bet ne visada gali dėl darbo santykių ir dėl šeiminių aplinkybių, nes nėra kur palikti mažamečių vaikų.

– VDC mentorių tėvams patirtys išryškino, kad kuriasi pozityviosios tėvystės įgūdžių ugdymosi tradicijos, kurios yra skirtingos, atsižvelgiant į bendrąją VDC kultūrą, kad tėvai ilgainiui pradeda ne tik geriau bendrauti su savo vaikais, bet ir kitais žmonėmis. Tėvų įgytos bendrosios kompetencijos (perkeliameji gebėjimai) leidžia šeimai gyventi darniau, sudaro galimybes vaikams matyti pozityvų tėvų elgesį ir patiems ugdytis pozityviosios tėvystės įgūdžius dalyvaujant darniame šeimos gyvenime, o tėvams – geriau sutarti ne tik su savo vaikais, kaimynais ir bendradarbiais, būti pozityvesniais žmonėmis ir prisidėti prie socialinės gerovės kūrimo.

Literatūra

- Allen, T. D., Herst, D. E., Bruck, C. S. ir Sutton, M. (2000). Consequences associated with work-to-family conflict: a review and agenda for future research. *Journal of Occupational Health Psychology*. Prieiga per internetą: https://www.researchgate.net/profile/Tammy_Allen2/publication/12533067_Consequences_Associated_With_Work-to-Family_Conflict_A_Review_and_Agenda_for_Future_Research/links/02e7e51fbf34a84fec000000.pdf.
- Alifanovienė, D., Vaitkevičienė, A. ir Lučinskaitė, L. (2011). Socialinių pedagogų ir socialinių darbuotojų profesinėje veikloje išgyvenamas nerimas. *Specialusis ugdymas*, 2(25), 57–62.
- Allen, T. D. ir Eby, L. T. (2016). *The Oxford Handbook of Work and Family*. Oxford Library of Psychology.
- Brown, M., Scholz, K. J. ir Seshadri, A. (2011). A new test of borrowing constraints for education. *The Review of Economic Studies*, 79(2), 511–538.
- Burvytė, S. (2013). Šeimos ir ikimokyklinio ugdymo institucijų bendradarbiavimas: pozityviosios tėvystės skatinimo aspektu = Cooperation between Family and Preschool Education Institutions From the Aspect of Promoting Positive Parenting. *Socialinis ugdymas: mokslo darbai. Ugdymas šeimoje*, 3(35), 122–137.
- Burvytė, S. (2016). *Tėvai vaikams – vaikai tėvams. Atsakinga tėvystė: metodinė priemonė studentams, tėvams ir kitiems ugdytojams*. Vilnius: LEU leidykla.
- Burvytė, S. (2016). Tėvų, auginančių ikimokyklinio amžiaus vaikus, pozityviosios tėvystės suvokimas = Positive Parenthood Perception of Parents Raising Pre-school Children. *Socialinis ugdymas: mokslo darbai. Socialinė partnerystė ir inovacijos = Social Partnership and Innovations*, 3(44), 36–57.
- Burvytė, S. ir Ralys, K., (2012). Vaikystės amžiaus tarpsnio iššūkiai ugdytojams = Challenges to Childhood Educators. *Socialinis ugdymas: mokslo darbai*, 19(30), 30–41. Prieiga per internetą: [file:///C:/Documents%20and%20Settings/user/My%20Documents/Downloads/socialinis%20ugdymas%2030%20\(1\).pdf](file:///C:/Documents%20and%20Settings/user/My%20Documents/Downloads/socialinis%20ugdymas%2030%20(1).pdf).

- Cameron, C., Petrie, P., Wigfall, V., Kleipoedszus, S. ir Jasper, A. (2011). Final report of the social pedagogy pilot programme: development and implementation [žiūrėta 2017 m. gegužės 21 d.]. Prieiga per internetą: <http://eprints.ioe.ac.uk/6767/1/Cameron2011Final%28Report%29.pdf>.
- Coste, B. (2009). *Positive Psychology Theory and Positive Parenting*. Prieiga per internetą: <http://www.positive-parenting-ally.com/psychology-theory.html>.
- Creswell, J. W. (2009). *Research Design: Qualitative, Quantitative, and Mixed Methods Approaches*. 3rd Edition. Los Angeles: Sage Publications.
- Eichsteller, G. ir Holthoff, S. (2012). The art of being a social pedagogue practice examples of cultural change in children's homes in Essex. *ThemPra Social Pedagogy*. Prieiga per internetą: http://thempra.org.uk/downloads/Essex_Report_2012.pdf.
- Gordon, T. (2000). *Parents Efficacies*. France: Marabout.
- Gordon, T. (2009). *Kaip tapti gerais tėvais: vaikų atsakomybės ugdymo programa*. Vilnius: Presvika.
- Gudžinskienė, V. (2013). *Jaunimo socialinės sveikatos ugdymas: monografija*. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 186 p.
- Gudžinskienė, V. (2014). The provision of day care services for the children in need. *Metszetek*, 3(4), 91–109.
- Gudžinskienė, V. ir Navaitis, G. (2016). Įvaikinimas: deinstitutionalizacija – palankių sąlygų vaikui augti šeimoje prielaidų sudarymas. *Socialinis darbas*, 14(2), 134–147.
- Gudžinskienė, V. ir Railienė, A. (2012). Gyvenimo įgūdžių ugdymo ir ugdymo karjerai sąsaja: bendrojo lavinimo kontekstas. *Acta Paedagogica Vilnensia*, 29, 91–72.
- Harland, P. et al. (2002). Family factors and life events as risk factors for behavioural and emotional problems in children. *European Child and Adolescent Psychiatry*, 11(4), 176–184.
- Johnson, L. C. (2001). *Socialinio darbo praktika. Bendrasis požiūris*. Vilnius: Vilniaus universitetas.
- Jonyrienė, J. (2010). Tėvystės įgūdžių lavinimo programų efektyvumo veiksnių apžvalga. *Tarptautinis psichologijos žurnalas*, 5, 119–157.
- Kvieskienė, G. (2005). *Pozityvioji socializacija*. Vilnius: Vilniaus pedagoginio universiteto leidykla.
- Lapierre, L. M. ir Allen, T. D. (2000). Work-supportive family, family-supportive supervision, use of organizational benefits, and problem-focused coping: implications for work-family conflict and employee well-being. *Journal of Occupational Health Psychology*.
- Liobikienė, T. N. (2009). Sisteminė pozityvios tėvystės raiškos ir ugdymo perspektyva. *Socialinis darbas. Patirtis ir metodai*, 2, 107–123.
- Misiukevičienė, O. ir Putauskienė, A. (2009). *Socialinio pedagogo darbo vadovas: praktinės metodinės rekomendacijos*. Vilnius: Baltos lankos.
- Pozityvios tėvystės įgūdžių lavinimo programa P.E.T.* [žiūrėta 2017 m. birželio 1 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.vieviopradine.elektrenai.lm.lt/wp-content/files/P.E.T.pdf>.
- Systematic Training for Effective Parenting*. (n. d.). Cicle Pines, MN: American Guidance Services.

Experience of Mentoring through Acquisition of Positive Parenting Skills in Children's Daily Care Centres

Vida Gudžinskienė¹, Sigita Burvytė²

¹ Mykolas Romeris University Institute of Educational Sciences and Social Work, 20 Ateities St., LT-08303 Vilnius, Lithuania, vida.gudzinskiene@mruni.eu

² Lithuanian University of Educational Sciences, Faculty of Social Education, Department of Social Education, 39 Studentų St., LT-08106 Vilnius, Lithuania, sigita.burvyte@leu.lt

Summary

The current article reveals mentorship experiences of helping parents to develop their skills of positive parenting in children's daily care centres (CDCC). Mentors for parents (social pedagogues and social workers) are perceived as persons enabling parents to manage the situations of children's education applying positive parenting skills and observing the principles of positive parenting. The current article analyses CDC, which are in the process of developing their functions and traditions on the social scale. The object of the research is mentoring experience of specialists working in CDC to help parents, whose children attend daily care centres, develop their positive parenting skills. *The purpose of the study* is to reveal the experiences of CDC social workers and social pedagogues of working with parents, whose children attend daily care centres, seeking to develop their positive parenting skills. *The study questions*: 1) What possibilities are provided to parents to acquire positive parenting skills in CDC? 2) What are the experiences of parents' mentorship seeking for the development of their positive parenting skills? Qualitative research type was chosen for the study. In the study, the method of a semistructured interview, which enables to come close to the understanding of human experiences, designation of meanings, the definition of meanings and the construction (explanation) of reality, was used. The obtained data were analysed by the content analysis method. Qualitative content analysis was carried out in accordance with the inductive, study data based and categories composed logic. According to J. W. Creswell (2009), content analysis is a technique which, having examined the specificities of the text, allows, objectively and systematically, draw reliable conclusions. The qualitative content analysis was performed regarding the following sequence (Creswell, 2009): repeated reading of the content of transcript interview texts, distinction of meaning elements in the text analysed, grouping of the distinguished meaning elements into categories and sub-categories, integration of the categories/sub-categories into the context of the phenomenon analysed and description of their analysis. Criteria-based sample was used in the study. The informants were chosen according to the following criteria: 1) a social worker or social pedagogues with higher education, 2) specialists that help parents, whose children attend CDC, develop positive parenting skills, 3) mentoring experience of not less than 2 years. Selecting the research participants, the snowball principle was observed, when the informants were asked to indicate other CDC specialists having mentoring experience. The study was conducted in October-December 2016. 9 informants participated in

the research (5 social pedagogues and 4 social workers). The results of the qualitative research on the development of positive parenting skills in CDC revealed that parents were provided with a possibility to develop positive parenting skills in the organised courses/seminars, open lectures and individual consultations. Parents' self-support groups, individual consultations and different available literature offered by CDC specialists created preconditions for (self-) development of parenting skills through cooperation-based interrelationships with own children. However, a part of the informants were inclined to render responsibility for their children's development to CDC specialists rather than assume it themselves. A part of the research participants would like to attend training courses more often, yet they were unable to do so due to working or family conditions as they did not have anybody to leave younger children with. The analysis of the research results revealed that the welfare of children attending daily care centres necessitated for the development of parents' positive parenting skills, which helped parents to positively communicate and cooperate with own children, to establish harmonious interrelationships and spend time together. The general competences acquired by parents (transferable skills) enabled a family to live more harmoniously, gave children an opportunity to observe parents' positive behaviour and develop positive parenting skills through a harmonious participation in family life.

Keywords: *children's daily care centre, mentoring for parents, positive parenting.*

Gauta 2018 03 05 / Received 05 03 2018
Priimta 2018 04 05 / Accepted 05 04 2018